

תאריך: 20.2.2024
מספרנו: 10012

לכבוד
מר **רסאן עליאן**
מתאם פעולות הממשלה בשטחים
בדוא"ל
m.pnz@cogat.gov.il

לכבוד
מר **יואב גלנט**
שר הביטחון
בדוא"ל
pniot@mod.gov.il

לכבוד
מר **בנימין נתניהו**
ראש הממשלה
בדוא"ל
pmoh@pmo.gov.il

שלום רב,

הנדון: דרישה כי ישראל תספק את כל צרכי האוכלוסייה האזרחית בצפון רצועת עזה בהתאם לחובותיה במשפט הבינלאומי

בשם הארגונים, ג'ישה – המרכז לשמירה על הזכות לנוע, המוקד להגנת הפרט, רופאים לזכויות אדם – ישראל והאגודה לזכויות האזרח, הריני לפנות אליכם לנוכח המצב ההומניטארי המחריד בצפון רצועת עזה, בדרישה כי מדינת ישראל תפעל באופן מידי על מנת לספק את כל הצרכים הבסיסיים של האוכלוסייה האזרחית שנותרה באזור, כפי שמחייב אותה המשפט הבינלאומי, בהיותה כוח כובש וצד ללחימה. הכל כדלקמן:

1. ביום שביעי באוקטובר 2023 ביצעו ארגונים ממושים מרצועת עזה טבח מחריד ביישובי הדרום, למעלה מ-1200 אנשים נרצחו, מעל 250 נחטפו, רבים אחרים נפצעו ואלפים נאלצו לעזוב את בתיהם. ירי רקטות לעבר אוכלוסייה אזרחית בישראל אשר התחיל במועד זה נמשך ימים ארוכים. עוד באותו היום, התחילה ישראל במתקפה על רצועת עזה.
2. במתקפה, הנמשכת עד היום, נהרגו למעלה מ-28 אלף בני אדם, מתוכם 12 אלף ילדים וכ-68 אלף נפצעו. כ-75% אחוז מתושבי הרצועה נאלצו להימלט מבתיהם ומרביתם עקורים בדרום הרצועה ובעיקר באזור רפיח. פינוי השטח שמצפון לואדי עזה התחיל ביום 13.10.2023, אז הודיעה ישראל כי על כל תושבי האזור – למעלה ממיליון בני אדם – לעזוב את בתיהם ולנוע לחלקה הדרומי של הרצועה. כבר בשלב זה, התעלמה ישראל מאזהרות האו"ם לגבי האסון שהיא ממיטה על התושבים ועמדה על פינוי השטח. לא קיים אומדן מדויק של מספר התושבים השוהים כיום בצפון הרצועה, אך על פי הערכות שונות מדובר ב-300 אלף בני אדם לערך.
3. המצב ההומניטארי בכל רחבי רצועת עזה קשה מנשוא, אך אין חולק כי מצבם של התושבים בצפון הרצועה הוא הקשה ביותר ומשכך, על אף שלישראל חובות כלפי כלל תושבי הרצועה, פניה זו מתמקדת בעניינם של אלו מהם הלכודים שם.
4. על פי **"תוכנית המזון העולמית"** (WFP) הרעב ברצועה הולך ומתפשט והסכנה גדולה במיוחד בקרב התושבים בצפון הרצועה. על פי **דיווחים שונים**, בשל הרעב בצפון עזה נאלצים התושבים לאכול עשב או מספוא בעלי חיים, שאף הוא הולך ופוחת, אותו טוחנים לקמח. עוד דווח כי

אנשים נאלצים לחפור באדמה על מנת להגיע לצנרת הקבורה תחתיה בניסיון להשיג מים לשתייה ורחצה. אספקת מים מגיעה לעיתים רחוקות ובאופן לא סדיר ומשום כך נאלצים התושבים לשתות מים מזוהמים. האו"ם הזהיר כי שיעור הילדים הנמצאים בתת תזונה בצפון עלה בחדות לאחרונה ומגיע לכ-15%. ישנם ילדים שלא זוכים למזון במשך ימים שלמים. מספר סוכנויות או"ם מעריכות כי כשליש מתושבי צפון הרצועה סובלים ממחסור קטסטרופלי במזון.

5. על פי משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA), ישראל מונעת בצורה שיטתית את מעברן של משלחות הסיוע לצפון הרצועה וכי לאחרונה היא מסרבת יותר ממחצית הבקשות למעבר של משלחות. כך למשל מדיווח של OCHA מיום 12.2.2024 עולה כי בין התאריכים 1.1.2024 - 12.2.2024 תיכננו ארגוני הסיוע להוציא 77 משלחות לאספקת סיוע וביצוע הערכות מצב מצפון לואדי עזה, מתוכן ישראל אישרה מעברן של 12 משלחות בלבד. 3 משלחות נוספות אושרו באופן חלקי בלבד ו-14 עוכבו למעבר. בעוד שהיציאה של 9 משלחות נדחתה על ידי ארגוני הסיוע עצמם, אשר מבצעים פיקוח ובדיקה של כל המשלוחים, ישראל הוסיפה ומנעה את מעברן של 39 משלחות.

6. זאת ועוד, ביום 5 לפברואר 2024 הפציצה ישראל מהאוויר משאית סיוע עמוסה במזון בטרם החלה בנסיעה לצפון הרצועה. בעקבות כך, הפסיקה תוכנית המזון העולמית את חלוקת הסיוע לצפון עד ליום 18.2.2024. במועד זה, התכוונה WFP להוציא לפועל תוכנית סדורה שתאפשר חלוקה יומיומית של מזון במטרה ליצור ודאות בקרב האוכלוסייה שם ולהבטיח ירידה משמעותית ברעב. חלוקת הסיוע לא התאפשרה בשל התנפלות המון רעבים על המשאית במקרה אחד ובמקרה אחר, פגיעה של חמושים בנהג המשאית. תקריות אלו משקפות את העדרו גוף אחראי על הסדר ציבורי והנזק שנגרם לאוכלוסייה האזרחית כתוצאה מכך. לנוכח הקושי החמור בחלוקת המזון, הודיעה WFP כי היא נאלצת להפסיק המשלוחים לצפון על אף שיהיו לכך השלכות קשות: התדרדרות נוספת במצב הרעב וסכנת מוות מרעב לאנשים נוספים.

7. רוב המשלחות שאישרה ישראל נועדו לחלוקת מזון, בעוד משלחות שנועדו לחלוקת סיוע חיוני לבתי חולים ולמתקני מים, היגיינה וסניטציה (WASH) סורבו. ישראל מונעת גם אספקת דלק לצפון הרצועה ועל פי הערכות, ישראל מנעה מעבר של 90% מכמות הדלק שארגוני הסיוע ביקשו להעביר לצפון. אספקת הדלק חיונית לצורך תפעול של בתי החולים ומתקני WASH והעובדה שישראל לא מאפשרת חלוקה שלהם למתקנים בצפון משפיעה באופן ישיר על מצב התברואה ושירותי הבריאות בצפון הרצועה.

8. הקושי באספקת הסיוע לצפון הרצועה לא נובע רק מקשיים בירוקרטיים שישראל מערימה כאשר היא מסרבת לאשר מעבר של משלחות סיוע. המתקפה חסרת התקדים על רצועת עזה זרעה חורבן והרס בכל רחבי הרצועה ובמיוחד בצפונה. כתוצאה מכך, כבישים רבים נהרסו לחלוטין ודרכי הגישה משובשות וקשות למעבר. הצבא הישראלי לא חדל מלוחמה בצפון ומשכך משלחות הסיוע חשופות גם לסכנות תקיפה, כפי שכבר קרה. ברי שבמצב דברים זה, גם מאות אלפי התושבים שנותרו בצפון הרצועה המהווים אזרחים מוגנים וזקוקים לסיוע, נמצאים בסכנת חיים מיידית אם מתקיפה צבאית, מרעב, צמא והיעדרן של מערכות רפואיות מתפקדות אשר יכולות לספק טיפול רפואי חיוני. על אף שישראל טוענת שהיא לא מגבילה את כמות הסיוע לצפון הרצועה (או בכלל) או מערימה קשיים על העברתו, העובדות בשטח מלמדות אחרת.

על ישראל לספק לתושבים בצפון רצועת עזה באופן מידי סיוע הומניטארי מלא

9. התמונה המצטיירת מהמקורות השונים שתוארו לעיל היא חד משמעית. הצבא הישראלי שולט באופן מוחלט בכל השטח לאחר שזרע בו חורבן והרס והתושבים חשופים לסכנת חיים בכל עת. מדינת ישראל מונעת מהתושבים שנשארו בצפון הרצועה – אם כי בחרו לא להתפנות ואם כי לא היה ביכולתם לעזוב - אפשרות לקבל סיוע הומניטארי ראוי. משכך, סובלים התושבים מרעב, צמא, תנאים היגייניים קשים והעדר שירותים רפואיים או אחרים.

10. במצב הדברים המתואר ישראל מפרה בצורה בוטה את חובותיה על פי המשפט הבינלאומי אשר מטיל על ישראל חובות מכוח מספר ענפי משפט: לצד תחולת דיני הלחימה, דיני הכיבוש ממשיכים לחול על מדינת ישראל בהיותה כוח כובש ברצועת עזה וכן דיני זכויות האדם. שליטתה של ישראל על הרצועה התהדקה במהלך הלחימה עד כדי החלת מצור מוחלט במיוחד בצפון הרצועה. הדבר נובע מההחלטה למנוע מזון, חשמל, מים, דלק ומצרכים אחרים החיוניים לאוכלוסייה האזרחית והישרדותה, וכן מהיעדרו של כוח שלטוני אחר שיכול לסייע לאוכלוסייה.

11. זאת ועוד, ישראל לא מיישמת את הצעד הזמני אשר נקבע על בית הדין הבינלאומי לצדק (ICJ) מיום 26.1.2024, כאשר היא מפרה את החובה לנקוט בצעדים מידיים ואפקטיביים על מנת לאפשר את הגדלת אספקת השירותים החיוניים והסיוע ההומניטרי הנדרש לכל תושבי רצועת עזה.

12. ככוח כובש, מוטלת על ישראל חובה פוזיטיבית לדאוג לצרכים ההומניטאריים של התושבים הנמצאים תחת שליטתה ולקיום הסדר הציבורי והחיים התקינים באזור (תקנה 43 לתקנות הנספחות לאמנת האג בדבר דיני המלחמה ביבשה משנת 1907; סעיף 27 לאמנת ג'נבה הרביעית; בג"ץ 4764/04 רופאים לזכויות אדם ואח' נ' מפקד כוחות צה"ל בעזה, פ"ד נח(5) 385, 393). חובה פוזיטיבית זו משמעה כי על ישראל בעצמה לספק את סיוע הומניטרי לתושבים, וככל שהדבר נמנע ממנה, אזי לכל הפחות, לדאוג למעברו ולחלוקה בטוחה שלו לאוכלוסייה התלויה בו.

13. לצד החובה הכללית המוטלת על ישראל להבטיח חיים תקינים בצפון הרצועה, מוטלת עליה חובה מכוח [סעיף 55 לאמנת ג'נבה הרביעית](#) להבטיח במלוא מידת האמצעים שברשותה את אספקת המזון והרפואות לאוכלוסייה. [סעיף 59 לאמנה](#) קובע כי אם האוכלוסייה של שטח כבוש לא מקבלת אספקה בשיעור מספיק, על המעצמה הכובשת להסכים לתוכנית סיוע לטובת האוכלוסייה ולהקל על יישום התוכנית בכל האמצעים העומדים לרשותה.

14. לצד חובות אלה, בהיותה כוח לוחם ברצועה, סעיף 23 לאמנת ג'נבה הרביעית, המהווה גם חלק מהדין המנהגי, מטיל חובה לאפשר מעבר חופשי של כל משלוחי הרפואות וצרכי בתי החולים וכן כל משלוחי המזון, הבגדים, והתרופות ההכרחיים במיוחד לילדים מתחת לגיל 15, לנשים הרות ולילודות. סעיף 70 לפרוטוקול הראשון הנוסף לאמנות ג'נבה מוסיף וקובע את החובה לספק את הצרכים החיוניים עבור האוכלוסייה האזרחית ולאפשר מעבר חופשי ומהיר של המצרכים החיוניים הנדרשים.

15. יצוין כי, טענות בדבר צרכים צבאיים במקרה הנדון, אינם יכולים להצדיק את המניעה השיטתית של משלחות הסיוע אשר מובילים למצב הקטסטרופלי של האוכלוסייה האזרחית. זאת, במיוחד מבחינת רעב, צמא והיעדרם של הצרכים החיוניים והבסיסיים ביותר לצורך הישרדותם, ביניהם תרופות וטיפולים רפואיים. למותר לציין כי ענישה קולקטיבית והרעבת האוכלוסייה האזרחית מהווים הפרות חמורות ביותר של דיני הלחימה. עיכוב מכוון של אספקת סיוע המוניטארי חיוני, או הרעבה מכוונת של תושבים באמצעות מניעת סיוע חיוני להישרדותם מהווים [פשע מלחמה](#).

16. מהעובדות המתוארות לעיל נלמד כי ישראל מפרה לא רק את חובותיה ככוח כובש, אלא אף את חובותיה כצד לחימה שכן היא מונעת מארגוני הסיוע אפשרות לספק בעצמם את הסיוע ההומניטארי הנדרש להישרדות התושבים בצפון הרצועה. מדינת ישראל [אינה רשאית](#) למנוע משלוחים של סיוע המוניטארי לצפון הרצועה, היא אינה רשאית לעכב משלוחים כאלו ובוודאי שאינה רשאית לפגוע בהם. עליה להבטיח מעבר בטוח לארגוני הסיוע ההומניטארי ולמשאיות האספקה והציוד. חובתה לשמור על הסדר הציבורי, משמעה כי עליה להבטיח גם אפשרות חלוקה של מזון וסיוע אחר באופן שיבטיח את שלומם של צוותי הסיוע והאוכלוסייה הזקוקה לו.

17. לנוכח כל האמור לעיל, אנו דורשים כי מדינת ישראל תפעל לאלתר בכל האמצעים העומדים לרשותה על מנת לספק את כל צרכיה החיוניים של האוכלוסייה האזרחית בצפון רצועת עזה וכן כי תחדל באופן מידי מפגיעה, שיבוש, עיכוב ומניעת מעבר של משלוחי הסיוע ההומניטארי לצפון הרצועה.

בברכה,
אשת כהן ליפטיץ, עו"ד